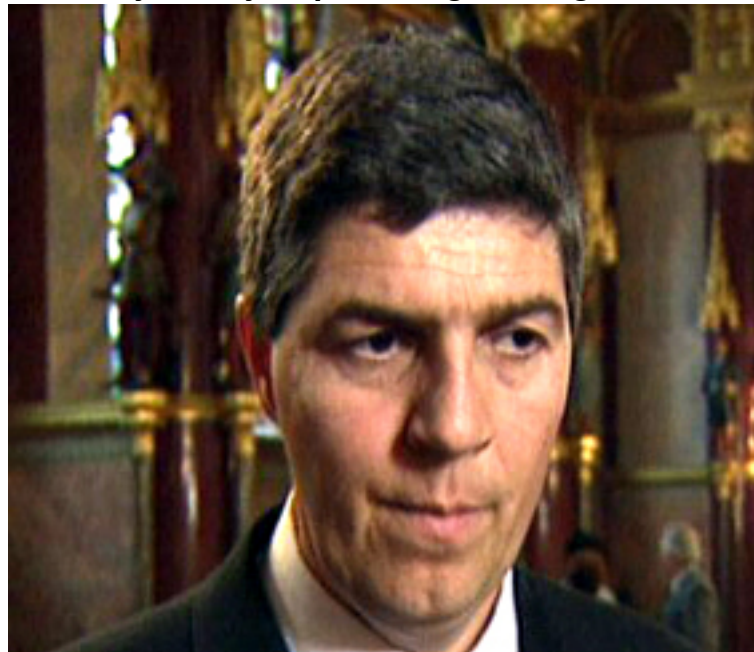

A KITÜNTETÉSI BOTRÁNY HÁTTERE

Átláthatatlan, a felelősséget elkenő jelölési rendszer jellemzi a magyar kitüntetésosztást - világított rá a március 15-ei, egyeseknél a pártállam idején kifejtett politikai-gazdasági tevékenységet elismerő díjazás körüli botrány.

A KITÜNTETÉSI BOTRÁNY HÁTTERE

Átláthatatlan, a felelősséget elkenő jelölési rendszer jellemzi a magyar kitüntetésosztást -

világított rá a március 15-ei, egyeseknél a pártállam idején kifejtett politikai-gazdasági tevékenységet elismerő díjazás körüli botrány.

A többpártrendszer "csak a társadalmi rend stabilitását biztosító átmeneti időszak után, a Magyar Szocialista Munkáspárt meghatározó szerepének érvényesítésével fogadható el. (...) Ne szégyelljük azt, hogy a rend pártja vagyunk" - ez volt Marjai József politikai szerepvállalásának egyik utolsó megnyilvánulása. Az MSZMP központi bizottságának 1989. februári ülésén mondta ezt mint a testület tagja, nem sokkal visszavonulása előtt. Az azóta visszavonultan élő egykori politikus 17 év elteltével került ismét reflektorfénybe: neve feltűnt a március 15-ei kitüntetettek listáján, értelemszerűen a pártállam idején végzett munkáját elismerve.

Ezért fejezte ki nemtetszését Sólyom László köztársasági elnök. Az viszont még homályos, hogyan került a kitüntetési listára az egykor sikeres külügyi pálya után hirtelen váltással a szocialista állam gazdaságirányításának legfontosabb káderévé vált Marjai. Ábrahám Gergely, Kóka János gazdasági miniszter szóvivője annyit elismert a HVG-nek, hogy Marjai neve felmerült a tárcán belül, olyannyira, hogy egy előzetes előterjesztésben is szerepelt. "Onnan azonban a miniszter maga húzta le, a tárca nevében Kóka biztosan nem írta alá Marjait" - közölte Ábrahám. Szanyi Tibor (MSZP), a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) politikai államtitkára azt nem kívánta ugyan elmondani, kinek a fejéből pattant ki az egykori miniszterelnök-helyettes neve, annyit azonban elismert, "a GKM-nek volt benne szerepe". Információink szerint Veres János pénzügyminiszter volt az előterjesztő, s erre a Kiss Péter kancelláriaminiszter vezette állami kitüntetési bizottság is áldását adta.

Fekete János bankár esetében a köztársasági elnök ugyancsak ellenezte a kitüntetést, ám az ő esete különbözik Marjaiétól. Fekete 1990 után is aktív volt - például a Leumi Bank alapítójaként -, s tanácsait mind üzleti, mind kormányzati körökből rendszeresen igénybe vették. Kitüntetésének indoklása azonban ellentmond annak, hogy e tevékenysége lett volna az ok az elismerésre. Feketét ugyanis "Magyarország nemzetközi kapcsolatainak kiépítéséért", tehát a pártállam idején a Magyar Nemzeti Bank alelnökeként végzett - egyebek mellett Magyarország súlyos eladósodottságához vezető - tevékenységéért díjazták. Eredetileg Széchenyi-díjra javasoltam Feketét - mondta Szanyi.

Az egykori jegybankelnök-helyettes több évtizede saját befolyását és tekintélyét latba vetve védelmezi a forint és a magyar pénzügyi rendszer stabilitását, például a felelőtlen jelenlegi jegybankelnökkel szemben - indokolt kérdésünkre az államtitkár, aki szerint Fekete véleményét máig kikéri a világ legbefolyásosabb pénzügyi személyiségei.

Szanyi "vallomása" korántsem jelenti azt, hogy teljesen egyértelmű lenne, hivatalosan ki indította el a Fekete-jelölést. Arra ugyanis, miként lett decembertől márciusig "az egyeztetések során" Széchenyi-díjból középkereszt, úgymond már "nem emlékeznek" az illetékesek. Fekete neve egyébként a GKM-en belüli kitüntetési bizottságon - amely a két politikai és a közigazgatási államtitkárból, a miniszteri kabinetfőnökből, valamint a humánpolitikai osztály vezetőjéből áll - is simán átment, hivatalos jelöltté pedig azáltal vált, hogy Kóka János miniszter is aláírta az előterjesztést. Ezek után a jelek szerint már minden ment a maga útján.

A Németországban élő Mosonyi Emil kitüntetését Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi miniszter terjesztette a kabinet elé, állítása szerint a vízügyi szakma egyöntetű támogatásával. Tette mindezt azok után, hogy Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke levélben kérte Mosonyi akadémikus - "az első nagy távlatú vízgazdálkodási keretterv" készítője - kitüntetését annak 95. születésnapja alkalmából. Ez nyilvánvalóan nem tetszett Sólyom Lászlónak, aki először a Duna Körben vállalt politikai szerepet, amely éppen a Mosonyi

koncepcióján alapuló nagymarosi Duna-gát ellen jött létre, s lett a rendszerváltás egyik emblemikus szervezete. "Nekem ebben mindössze annyi szerepem volt, hogy nem fúrtam meg Mosonyi jelölését, mert nem lett volna tisztességes" - nyilatkozta a HVG-nek Persányi.

Gyurcsány Ferenc nem bírálta felül és nem is kérdőjelezte meg egyetlen jelöltet sem, vagyis automatikusan került a köztársasági elnök elé a február 21-ei kormányülésen véglegesített lista - szól a kormányzati magyarázat. Az azonban tévedés vagy megtévesztő szándékú kijelentés, amit Batiz András kormányzóvivő állított arról, hogy "igen széles körű szakmai grémium hozott döntést, illetve olyan testületek javasolták jelölésüket, amelyeknek függetlenségéhez és megfontoltságához kétség sem fér". A Marjai és Fekete által kapott kitüntetések ugyanis a kormány tagjaiból álló bizottság hagyja jóvá.

Az államfői aláírásra felterjesztett lista láttán tiltakozó Sólyom Lászlót információk szerint a kormányfő telefonon igyekezett meggyőzni, hogy a köztársasági elnöki poszt, a "nemzet egységének kifejezése" nem engedi a nevek közötti mazsolázást. Gyurcsány nem járt teljes sikerrel, mert bár Sólyom aláírta az előterjesztéseket, nyomban alkotmánybírósági beadványban kérte, hogy tisztázzák, mi is pontosan a szerepe a kitüntetések odaítélésében. A fő kérdés az, hogy az államfőnek - mint a nemzet egységének alkotmány szerinti kifejezőjének - alá kell-e írnia olyan kinevezéseket, amelyek szerinte sértik az alkotmányos értékrendet. A köztársasági elnök azonban elszalasztotta az alkalmat, hogy jól jöjjön ki ebből a konfliktusból, amikor nem fogott kezét Feketével, akinek a kitüntetését végül is aláírta.

PÁLMAI ERIKA

RIBA ISTVÁN